

UNGES LIV OG MULIGHEDER – DELTAGENDE AKTIONSFORSKNING I PAAMIUT ¹

Laila Wattar, Sandrine Fanous og Peter Berliner

Paamiut Youth Voice (PYV) er et deltagende aktionsforskningsprojekt (Participatory Action Research, PAR), gennemført med de unge i Paamiut, Kalaallit Nunaat (Grønland). Målet med projektet er at undersøge de unges visioner om og ønsker til, hvordan trivsel og deltagelse kan øges. Projektet blev udviklet og iværksat som en del af det overordnede community mobiliseringsprojekt, Paamiut Asasara, og blev baseret på et lokalt formuleret ønske om viden om – og inddragelse af – de unge. Der blev efterspurgt forskning i, hvordan man bedre kan integrere de unge i samfundet, øge deres generelle trivsel, mindske social eksklusion, samt øge deres oplevelse af samhørighed i samfundet. 61 unge i alderen 12-24 deltog i forskningsprojektet. De unges opfattelse og oplevelse af trivsel blev undersøgt, med særlig fokus på individuelle og community-styrker og ressourcer, samt deres ideer og drømme om, hvordan trivsel og deltagelse kan øges. De unge deltog i fokusgruppeinterviews, individuelle interviews, udfyldelse af et spørgeskema, arrangering af et borgermøde samt i overvejelser omkring undersøgelsens metode og design og analysen af data. Analysen af data pegede på en række vigtige betingelser for at øge de unges trivsel, og de unges ønsker om social samhørighed, social støtte og åben kommunikation, samt fritidsaktiviteter. Desuden udtrykte de unge ønsker om muligheder for rådgivning samt bedre muligheder for arbejde

-
- 1 Forskning bygger på kollektiv viden og udvikles gennem dialog. Hvad vi fremlægger her er et resultat af en fælles vidensudviklings- og læringsproces sammen med borgerne i Paamiut. Vi vil gerne takke alle i Paamiut for dette. Tak til alle de unge som har delt historier og oplevelser med os. En stor tak til forskningsassistenter Thomas, Uiloq, Najatta, Karina, Dorthea, Jørgen og Tobias. Også en særlig tak til Regine, Klara og Anne Marie i Tiliq, klubleder Lars, skoleleder Najaraq og lærerne fra Tuiisq Atuarfik samt til projektkoordinator Søren Lyberth, styregruppemedlem Heidi Jeremiassen og socialchef Aaja Chemnitz Larsen. Derudover vil vi gerne takke Bikuben Fonden for støtte til Paamiut Asasara og Oticon Fonden og NAPA for deres støtte til dette forskningsprojekt som en del af Paamiut Asasara samt Royal Greenland for støtte til fællesmødet.

Laila Wattar, Cand.Psych. E-mail: lwattar@hotmail.com. Forskningsassistent ved Brown University og Harvard University. Sandrine Fanous, Cand. psych. E-mail: sandrine.fanous@hotmail.com. Næstved Kommune, Børne- og Ungeafdelingen. Peter Berliner, professor i Community Psychology – sociale lærings- og udviklingsprocesser ved DPU, Aarhus Universitet. E-mail: Peer@dpu.dk.

og uddannelse lokalt. Manglende deltagelse blev begrundet af de unge med manglende erfaring, støtte, færdigheder og selvtilid og manglende synlig ledelse og initiativ blandt de voksne.

1. Baggrund

Forskningen i unges visioner og ønsker til trivsel i Paamiut er knyttet til projektet Paamiut Asasara ("Paamiut jeg elsker dig"). Paamiut Asasara er opstået på baggrund af Paamiuts historie som en by med mange mennesker med alkoholmisbrug, en høj voldsrate, en høj selvmordsrate og en række tilfælde af omsorgssvigt af børn, både gennem forsømmelse, seksuelle overgreb samt anden vold. I 2008 startede kommunen projekt Paamiut Asasara med økonomiske midler fra Bikuben Fonden, Kalaallit Nunaats Hjemmestyre (nu Selvstyre) og kommunens eget budget. På en række borgermøder blev principperne for projektet formuleret, og der blev foretaget en interviewrække med ca. 120 af byens borgere. Et væsentligt ønske var at forbedre livsvilkårene for børnefamilier og borgerne i øvrigt samt at ændre Paamiuts dårlige ry. Der var et stort ønske om at begynde at fokusere på det positive, på styrker og ressourcer og på det, der giver livsglæde, i stedet for problemer og svagheder. Paamiut Asasaras overordnede målsætning er mobilisering og styrkelse af samspillet i lokalsamfundet – mellem erhvervsliv, institutioner og borgere, med henblik på at skabe øget trivsel, især for børn og unge, og tilfredshed samt økonomisk og kulturel styrke i lokalsamfundet. Den overordnede idé med projekt Paamiut Asasara er at udvikle en praksis- og erfaringsbaseret model for integration af alle i den fælles udviklingsproces. Det er en forudsætning for projektet, at målgruppen og nøgleaktørerne selv formulerer og udfører projektaktiviteterne. Det er især vigtigt, at alle stemmer bliver hørt – og oplever sig hørt. På denne måde mobiliseres borgernes ressourcer, og de får mulighed for at bidrage. Den overordnede ramme er baseret på fælles læring og fælles handling. Projektet er opbygget med en styregruppe, der træffer beslutninger vedrørende anvendelse af midler samt en stor gruppe af lokale deltagere, der udfører aktiviteterne med en meget høj grad af selvforvaltning.

Projektet omfatter fire overordnede former for aktivitet: (1) Social indsats, der omfatter et familiecenter, der yder støtte til individer og familier gennem støttende samtaler, mødrekurser, forældrekurser og gennem afvæningstilbud til personer, der har et misbrug (alkohol, hash og spil), (2) kulturelle og sociale arrangementer og aktiviteter, (3) erhvervsfremmende aktiviteter og (4) aktiviteter for at styrke skolens udvikling.

I forhold til den sociale indsats er der etableret et familiecenter, hvor enkeltpersoner, par og familier har mulighed for at få støttende samtaler omkring aktuelle udfordringer og svære problemstillinger. I familiecenteret er der bl.a. endvidere gennemført et antal forløb med mødregrupper, hvor

grupperne selv har taget over og videreført forløbene gennem opbygning af sociale netværk, ugentlige møder samt arrangering af borgermøder, hvor de har talt for vigtigheden af at fremme øget samhørighed, socialt ansvar og respekt for børns og mødres rettigheder – knyttet til vigtigheden af at beskytte børn og kvinder og andre særligt udsatte grupper. Derudover er der gennemført flere afvænningskurser samt to forældrekurser, hvor børnene i familierne har været inviteret med til en række arrangementer. Der er etableret selvhjælpsgrupper for overlevende af incest og andre former for seksuel vold, en mandegruppe samt en sorggruppe. Ungdomsklubben er blevet genåbnet og forsynet med 12 computere, der kan bruges af de unge. Der er blevet etableret en fisker- og fangerhøjskole, der udvikler og viderefører lokal viden om fiskeri- og fangst og formidler denne til byens borgere gennem kursusforløb i naturen. Endvidere er der gennemført en lang række kulturelle arrangementer og sportsarrangementer, der giver gode muligheder for at være sammen om en fælles oplevelse under trygge vilkår (se også Berliner & Larsen, 2010 a og b).

I løbet af 2008 blev der i det lokale forskningsråd, der er bestemmende for, hvilken forskning der kan indgå i projekt Paamiut Asasara, udtrykt et ønske om forskning i de unges situation og i deres ønsker til udviklingen i byen, gennem deltagende aktionsforskning, således at forskningen ville blive direkte brugbar og relevant for projektet og de unge. I oktober 2008 blev der afholdt et stort borgermøde, Vækstforum, hvor borgerne diskuterede og reflekterede over deres ønsker til og visioner for projekt Paamiut Asasara. På mødet blev der etableret en række arbejdsgrupper, hvoraf en beskæftigede sig med de unges situation og en anden med forskning. I begge disse grupper blev der efterspurgt viden om, hvordan man bedre kan integrere de unge i samfundet, øge deres generelle trivsel, mindske social eksklusion blandt de unge, samt øge oplevelsen af samhørighed i lokalsamfundet i det hele taget.

På denne baggrund blev Paamiut Youth Voice (PYV) iværksat. Titlen er på engelsk, da en vigtig vision i Paamiut Asasara er at placere Paamiut i en global kontekst, hvor der er en ansvarlighed over for at udvikle metoder, der kan virke som inspiration for andre lokalsamfund, der er i en sammenlignelig situation. Projekt Paamiut Asasara og delprojektet PYV er blevet præsenteret ved en række internationale konferencer.

1.1 Forskning om børn og unge i Kalaallit Nunaat

Forskning om unge i Kalaallit Nunaat har længe fokuseret på emner som høje selvmordsrater, seksuelle overgreb, dårlig trivsel, og sundhedsstatistikker, og er overvejende beskrivende og problemfokuserede. Selvom Kalaallit Nunaat ratificerede FN's Børnerettigheds Konvention i 1993, er der fortsat mange beskrivelser af manglende trivsel blandt børn og unge. En stor tværnational undersøgelse, som forvaltes af WHO, dokumenterer, at børn i

Kalaallit Nunaat vurderer deres livskvalitet betydeligt under det internationale gennemsnit på 88 % (Niclasen, Løngaard, Laursen & Schnohr, 2006). I 2002 var det på 81 %, og i 2006 var det faldet til 74 %, hvilket viser en nedgang i oplevelsen af livskvalitet. En rapport udgivet af MIPI, et dokumentationscenter for børn og unge i Kalaallit Nunaat, viser, at 9 % af alle børn i Kalaallit Nunaat lever under FNs fattigdomsgrænse, og at 39 % af alle børn lever i husstande, der modtager offentlig finansiel støtte (Schnohr, Nielsen & Wulff, 2007).

I en undersøgelse fra 2002 blev det konstateret, at 11 % af alle børn i Kalaallit Nunaat rapporterede, at de på grund af mangel på mad i hjemmet altid eller somme tider er sultne, når de går i seng eller i skole (Schnohr, Pedersen, Alcón, & Niclasen, 2004). Flere undersøgelser viser, at mange børn og unge i Kalaallit Nunaat har en opvækst, der er præget af omsorgssvigt og misbrug (Curtis, Larsen, Helweg-Larsen, Pedersen, Olesen, Sørensen, Jørgensen, og Bjerregaard, 2006; Christensen, Kristensen & Baviskar, 2008). 15 % af alle børn op til 14 år bliver udsat for alvorlig omsorgssvigt, og yderligere 12 % udsættes for en vis grad af omsorgssvigt (Christensen et al. 2008). Omfanget af seksuelt misbrug af børn er betydeligt højere i Kalaallit Nunaat end i andre lande (Curtis et al., 2006; Arktisk Råd, 2005). Curtis et al. (2006) gennemførte en internetbaseret spørgeskemaundersøgelse samt kvalitative interviews vedrørende trivsel blandt unge med et sample på 508 15-17-årige. Det blev konstateret, at 28 % af pigerne og 9 % af drengene havde været udsat for seksuelle overgreb, før de fyldte 12 år.

Selv mordshyppigheden blandt unge er ligeledes stor. Curtis et al. (2006) fandt, at 52 % af pigerne og 20 % af drengene rapporterede at have alvorlige tanker om selvmord, og 33 % af pigerne og 11 % af drengene rapporterede faktiske selvmordsforsøg. Adskillige undersøgelser viser, at selvmordshyppigheden blandt 15-24-årige inuit i Kalaallit Nunaat og andre arktiske regioner er betydeligt højere end i andre lande, med en koncentration blandt 15-19-årige (Kirmayer et al. 1994; Leineweber & Arensman, 2003; Bjerregaard, 2004; Arktisk Råd, 2005; Wexler, 2006).

En række sundhedsproblemer er også udbredt i Kalaallit Nunaat. I 2003 blev det i en stor sammenlignende undersøgelse af alkohol- og stofmisbrug blandt skoleelever i 35 lande vist, at i Kalaallit Nunaat var andelen af elever født i 1987, der rapporterede at have været fulde inden for de seneste år, væsentligt højere (70 %) end gennemsnittet i Europa (53 %). Yderligere er en stor del af de unge i Kalaallit Nunaat fysisk inaktive i så høj en grad, at det udgør en trussel mod deres sundhed (Niclasen et al., 2007). 53 % af pigerne og 28 % af drengene foretager ingen motion overhovedet, og 22 % af drengene og 19 % af pigerne er overvægtige.

Endvidere er den generelle dødelighed blandt unge blevet undersøgt blandt inuit, og resultaterne er, at en øget dødelighed blandt andet skyldes en høj grad af dødsfald i forbindelse med ulykker blandt unge (Peters, 2010).

Der er blevet fremsat en række mulige forklaringer på disse forhold. Især er der blevet fokuseret på de hurtige sociale og kulturelle ændringer, der er sket siden 2. Verdenskrig (Leineweber & Arensman, 2003, Berliner & Hommelgaard, 1987). I 1950'erne var selvmord ualmindeligt (skønnet til at ligge på omkring 4,6 per 100.000 mennesker). I 1990-94 lå selvmordsraten på 107 per 100.000, overvejende begået af unge mænd (Bjerregaard & Curtis, 2002). De særlige problemer for unge mænd er ligeledes dokumenteret i Lyng (2000) og belyst kvalitativt (Berliner, Hakesberg & Refby, 2004). Den høje selvmordsrate i Kalaallit Nunaat og blandt oprindelige folk i andre arktiske områder er blevet forklaret ved en kombination af risikofaktorer, herunder ustabile opvækstvilkår, svære familiemæssige forhold, tab af relationer ved dødsfald eller opløsning af familier, personlige kriser – ofte forårsaget af jalousi eller tab af kæresterelation eller andre nære personlige relationer, samt alkoholproblemer (Thorslund, 1992; Kirmayer et al. 1994; Kral, 2003; Leineweber & Arensman, 2003; Leineweber, Bjerregaard, Baerveldt & Voestermans, 2001). Ifølge Kirmayer et al. (1994) nævner nogle unge kedsomhed som en del af deres egen forklaring på selvmordsforsøg. Kedsomheden begrundes i en mangel på engagerende aktiviteter og muligheder for udvikling i lokalsamfundet. Også mangel på social integration i lokalsamfundet og mangel på støttende sociale netværk nævnes som væsentlige baggrunde for selvmordstanker (Morin, 2003; Leineweber et al., 2001). Kirmayer et al. (1994) beskriver ”tavshedens kultur” – hvor man undlader at tale om problemer – som en baggrund for selvmord. De forklarer, at det er en betydningsfuld del af inuitkulturen at undgå at tale åbent om problemer. De argumenterer for, at dette kan have rod i, at man historisk set levede i meget små, relativt isolerede samfund, hvor det var vigtigt at undgå konflikter og splittelse samt social udstødelse. Der er dog en række indikatorer for, at denne sociale adfærd er blevet forstærket gennem kolonialiseringen og den efterfølgende neo-imperialistiske periode op til Hjemmestyrets og nu Selvstyrets indførelse (Lyng, 2001). ”Tavshedens kultur” er nemlig ligeledes blevet beskrevet i andre dele af verden blandt marginaliserede befolkningsgrupper, f.eks. som en del af ”fattigdommens kultur” (Lewis, 1963) eller som en respons til organiseret voldelig undertrykkelse (Berliner & Mikkelsen, 2006; Berliner, 2007, 2006 a og b). Endvidere forklares det stigende antal mentale lidelser ud fra, at især unge mænd mangler social kompetence til at opbygge og indgå i støttende sociale netværk, herunder at kunne tale åbent om problemer og søge hjælp til disse. I løbet af de seneste 50 år har der været en markant stigning i antallet af psykiske lidelser (Bjerregaard & Curtis 2002; Niclasen, 2009), hvilket betyder, at det ikke at kunne tale om problemer har en anden kontekst nu og andre konsekvenser, end det havde tidligere (Lyng, 2000). Kral (2003) viser, at stærke og positive sociale relationer til familie og kammerater og åben kommunikation familie-medlemmerne imellem er beskyttende faktorer, der bidrager til oplevelsen af trivsel for ungdom i Nunavut, Canada. På baggrund af interview med

90 personer mellem 14 og 94 år og et spørgeskema til 66 unge studerende blev det konkluderet, at et godt familieliv var den mest fremtrædende faktor for trivsel – efterfulgt af betydningen af, at man kunne tale åbent sammen i familien, ikke mindst om problemer og følelsesmæssigt krævende, svære emner. Den positive oplevelse af trivsel var knyttet sammen med det at kunne tale åbent sammen, mens negative følelser knyttede sig til tavshed og mangel på kommunikation.

Der er kun udført meget få undersøgelser om unge i Kalaallit Nunaat med et fokus på de unges ressourcer. På baggrund af data, der blev indsamlet i Curtis et al.'s (2006) undersøgelse af unges trivsel, blev det beskrevet, hvad der kendetegner unge med en høj grad af trivsel, samt hvad de unge selv mener, giver en god livskvalitet (Dahl-Petersen, Pedersen & Bjerregaard, 2006). Omkring halvdelen af de unge rapporterede, at de trivedes godt. Væsentlige faktorer for en høj grad af trivsel for drenge var selvvaldet godt helbred, at dyrke motion hver dag eller mindst en gang om ugen, og ikke at føle sig ensom. For pigerne var væsentlige faktorer, at forældrene var sammen, ikke at føle sig ensom, selvvaldet godt helbred, og at det var let at tale med forældrene om problemer. Unge med en høj grad af trivsel oplever, at de har gode sociale relationer og et godt familieliv. En vigtig komponent i trivslen er ligeledes, at man deltager i fritidsaktiviteter, især i aktiviteter med et tydeligt socialt præg og med fysisk aktivitet. De unge angav følgende komponenter som væsentlige for at styrke unges trivsel: at forældre med alkoholmisbrug får hjælp til at komme ud af misbruget, større fokus på familielivet, større fokus på de unges rolle i samfundet, mere åbenhed og dialog mellem børn og voksne, at der er steder, hvor man kan mødes uden for skoletiden, bedre skolegang og bedre fremtidsmuligheder.

Ud over disse undersøgelser er der en mangel på studier, der fokuserer på, hvornår de unge trives, samt deres styrker og ressourcer. Et fokus på ressourcer, evner og drømme kan medvirke til at ændre diskursen omkring unge, således at det bliver tydeligt, at de anses som en kilde til glæde i samfundet, frem for et problem (Park, 2004; Amodeo og Collins, 2007; Maton, 2008). Flere undersøgelser peger på, at der i Kalaallit Nunaat er en mangel på lokalt-baserede initiativer med unge, hvor de unge inddrages aktivt (MIPI, 2005; Eistrup & Kahlig, 2008). Endvidere er der, så vidt vi kan se, ikke nogen undersøgelser, der medinddrager de unge i forskningsprocessens forskellige faser, dvs. hvor de unge bliver spurgt om, hvilke forskningsspørgsmål og metoder de finder relevante og spændende, hvordan den indsamlede viden skal forstås, og hvad resultaterne kan bruges til. På den baggrund forsøgte vi at foretage en forskningsproces, der netop gjorde dette.

2. Paamiut Youth Voice – mål og metode

Undersøgelsens formål er at bidrage til Paamiut Asasara gennem øget viden om, hvordan unges trivsel og deltagelse kan videreføres og styrkes. Dette skete ved at undersøge, hvad de unge i Paamiut forstår ved trivsel, hvornår og hvordan de unge oplever trivsel, samt hvordan de unges trivsel kan øges. Disse spørgsmål blev operationaliseret i undersøgelses spørgsmål vedrørende, hvornår de unge oplever glæde, tilfredshed, har det godt, føler sig sikre, føler sig betydningsfulde og værdsatte, er stolte af sig selv, og hvilke succesoplevelser de har haft. Fokus var på styrker og ressourcer på både et individuelt og et socialt niveau. Derudover blev der spurgt til – og reflekteret over – hvilke ambitioner, ønsker og drømme om fremtiden som de unge har for sig selv og deres by, samt hvilke tiltag de unge anser som nødvendige, for at forbedre deres trivsel. PYV er aktionsforskning i den forstand, at det handler om at sætte fokus på de unges ønsker, drømme og ideer, med formålet at øge deres trivsel, således at de kan blive bedre integreret i samfundet som aktive deltagere og have en tydelig stemme i udviklingen af Paamiut. Derfor blev deltagelse et betydningsbærende begreb i undersøgelsen og det blev undersøgt, hvad de unge forstår ved deltagelse, og hvordan de unges deltagelse i samfundet kan fremmes.

Forskningsmetoden var inspireret af Deltagende Aktionsforskning (Participatory Action Research – PAR), der er kendetegnet ved, at der lægges vægt på brug af lokalt funderede analyser af sociale forhold og ved at bidrage til social forandring, samtidigt med at der skabes fælles læring og viden (Kemmis & McTaggart, 2000). Der er lokale medforskere i forskningsprocessen, og målet er at generere anvendelig viden for lokalsamfundet, samtidig med at deltagerne udvikler deres kompetencer. I selve tilgangen til undersøgelsen argumenterede vi for en positiv tilgang, som det fremlægges i Appreciative Inquiry (AI) (Cooperrider, Sorensen, Whitney & Yaeger, 2000), som et supplement til den ovenfor nævnte beskrivende forskning, der har et klart fokus på problemer. AI fokuserer på potentialer, styrker, muligheder, og det, som virker, frem for det, som ikke virker. Ideen er, at jo flere spørgsmål der stilles til 'det, som fungerer godt', desto flere muligheder skabes der for positiv forandring (Barrett, Cooperrider & Fry, 2005). Undersøgelsesprocessen i AI er bygget op omkring 4-D-modellen, som betegner de fire hovedfaser: (1) Discovery: De bedste erfaringer og højdepunkter, som værdsatte, klarlægges, (2) Dreams: En beskrivelse af håb og drømme for fremtiden, (3) Design: Konkrete bud på, hvordan fremtiden skal se ud, og (4) Destiny: Fremtidsbillederne søges omsat til praksis, afprøves og realiseres (Cooperrider, Whitney & Stavros, 2003; Dall & Hansen, 2001; Whitney & Trosten-Bloom, 2003).

Forslag til emne og rammen for undersøgelsen blev godkendt af Forskningsrådet i Paamiut i efteråret 2008. I marts 2009 blev alle elever i 8.-10. klasse på Tuiisq Atuarfik (ca. 60 elever i alderen 12-16) og eleverne på

Piereersafik skolen (6 elever i alderen 16-24), præsenteret for projektet, informeret om formålet og inviteret til at deltage. I alt valgte 61 elever at deltage. Der blev foretaget 19 fokusgruppe- og 8 individuelle interviews, samt en spørgeskemaundersøgelse, som 47 unge udfyldte (17 drenge, 27 piger og 3 uspecificerede). Også lærere, forældre, klubledere, frivillige i sportsklubber samt medarbejdere i kommunen har bidraget med informationer. Derudover har vi, så vidt muligt, deltaget i de unges dagligdag i ungdomsklubben, på skolen, til fællesmøder og indgået i forskellige sociale sammenhænge, hvor vi også har indsamlet informationer og viden om de unges liv. I løbet af forskningsprocessen er de unge blevet orienteret om og spurgt til råds vedrørende, hvordan forskningsprocessen skulle foregå, og hvad de syntes, der var behov for mere viden om, som processen udviklede sig. På den måde blev undersøgelsen i høj grad de unges egen undersøgelse.

Otte unge meldte sig som forskningsassistenter til projektet og deltog i alle forskningsprocessens faser. De har været med til at udvikle projektet, bl.a. ved at medvirke til at formulere, hvilke temaer der skulle udforskes i interviewene, og de var med til at beslutte, hvordan interviewene skulle foregå. Efter hvert interview har vi sammen med forskningsassistenterne gennemgået interviewmaterialet for at sikre os, at vi havde forstået de unges udsagn korrekt. Forskningsassistenterne har fungeret som sociale og kulturelle formidlere, og de har været med til, sammen med de øvrige unge, at arrangere et fællesmøde for borgerne i Paamiut, hvor de præsenterede forskningsresultaterne.

3. Resultater

Generelt mener de fleste af de unge, at det er rart og trygt at bo i Paamiut, fordi alle kender hinanden. Dog giver flere af de unge udtryk for udbredt kedsomhed, fordi der ikke er så meget at lave i Paamiut. Mange af de unge mener, at udviklingen går mere langsomt i Paamiut end andre steder. For eksempel nævnes det, at man ikke kan købe moderne tøj i byen. Følgende citater er beskrivelser af at bo i Paamiut:

Det er en lille by, så man kender alle, derfor er det trygt at bo her (pige, 16 år).

De unge går rundt og ødelægger alt, drikker og ryger hash, fordi der ikke er noget at lave (pige, 15 år).

I en refleksion over, hvad der er godt ved at bo i Paamiut, sagde de unge:

Venner og familie. Byens stille og rolige atmosfære. Skolen og klubben. Naturen. At man føler sig tryk. At folk er ærlige. At byen ikke er stor og derfor kender man alle. Vi er meget åbne overfor hinanden.

3.1 Betydningen af Trivsel

Der tages i undersøgelsen udgangspunkt i de unges egne forståelser og definitioner af begrebet trivsel. Følgende citater er de unges svar på spørgsmålet: Hvad forbinder du med trivsel? Dette spørgsmål indgik i såvel interview som i spørgeskemaet. Her er gengivet svar fra spørgeskemaet:

*Det er svært at forklare... det er noget, som føles godt (dreng, 15 år).
Man trives, når man er sammen med venner, spiller computer, dyrker sport og sex – det føles godt (dreng, 16 år).
Trivsel er selvtillid – man oplever det, når man laver noget, som er sjovt, som musik eller skuespil (pige, 20 år).
Når en person har det godt med sig selv, og føler sig selvsikker og er ikke optaget af at være sej (dreng, 14 år).
Glad for livet, fordi jeg lever! (dreng, 14 år).
Glad, sjov og sund. Man er sund, når man dyrker sport. Det er sundt for kroppen og sjælen (dreng, 16 år).*

De unge forstår således trivsel som: (1) at være sammen med venner, (2) at være aktiv, (3) at lave noget sjovt (4) at have det godt med sig selv/have selvtillid, (5) at være sund og (6) at opleve glæde.

De unge blev bedt om at vurdere, hvor meget de trives, og hvor tilfredse de er med deres liv på en skala fra 1-10, (1 som det laveste og 10 som det højeste). Gennemsnittet var 6,6. De blev spurgt, hvad de tænkte om dette, og om de syntes, at dette tal var højt eller lavt. De fleste var enige om, at det var normalt. Der var ingen, som kunne svare på, hvad der skulle til for, at tallet kunne blive højere, men næsten samtlige unge sagde, at de er glade, når de trives.

For i fællesskab at undersøge, hvornår de trives, spurgte vi dem om, hvornår de oplever glæde. Svarene i de kvalitative interviews var, at glæde opleves, når:

Nogen siger jeg er god til noget. Familien spørger mig om noget. Jeg er i klubben. Jeg laver matematik, fysik og engelsk. Jeg er væk fra mine forældre. Jeg stoler på mig selv. Jeg passer mine nevøer. Jeg begynder at uddanne mig. Jeg rejser. Jeg er sammen med min kæreste. Jeg bliver elsket, kysset og krammet. Jeg spiller billard. Jeg lytter til musik og tegner. Jeg spiller musik og skriver sange. Vi går lange ture i fjeldet. Jeg tilbringer tid med familien. Jeg dyrker sport, så når jeg scorer. Jeg er i skolen. Jeg hører rock, hiphop og rap musik. Jeg arbejder i kiosken. Jeg er sammen med venner.

Trivsel og glæde hænger således sammen med (1) anerkendelse, (2) at blive spurgt til råds, (3) at være sammen med andre – venner og familie, (4) at stole på sig selv, (5) at vise omsorg for andre, (6) at blive vist omsorg og kærlighed, (7) at være i gang med engagerende aktiviteter, og (8) at være i gang med uddannelse.

Udtalelsen om at føle glæde ved at være væk fra forældre blev ikke undersøgt nærmere og kan både betyde glæde ved frihed og ved at kunne klare sig selv, men kan også være en glæde ved at være væk fra en problemfyldt relation.

Flere af de unge gav udtryk for, at trivsel hænger sammen med at føle sig tryk – og derfor blev der åbnet for en refleksion over, hvornår de føler tryghed. I interviewene blev der sagt, at tryghed opleves, når:

Jeg er hjemme. Jeg skal til fest om fredagen. Jeg ved, at der er nogen, som passer på mig. Jeg er glad. Jeg er sammen med vennerne. Jeg er sammen med nogen, som kender mig. Det har været en god dag. Vejret begynder at blive dårligt. Jeg er rolig og ikke har noget at lave og slapper af. Der er nogen, som gerne vil være venner med mig. Jeg er sammen med familien. Jeg er ude med mine veninder og vi passer på hinanden.

Tryghed er således at (1) være hjemme sammen med familien, (2) at være sammen med andre, som kender én, (3) at nogen viser omsorg og passer på én, (4) at der er nogen, der gerne vil være venner med én, og (5) at tingene går godt.

Udtalelsen omkring vejret betyder, at der er mere tid indendørs sammen med familie og venner.

3.2 Ressourcer – styrker og stolthed

Mange af de unge havde svært ved at svare på, hvad de er gode til, og hvornår de er stolte af sig selv. De unge forklarede, at årsagen til dette er, at man i Paamiut ikke er vant til at snakke om, hvad man er god til, og hvad man er stolt af. Netop derfor, argumenterede forskningsassistenterne, var det særligt vigtigt at have dette perspektiv med i undersøgelsen. De unge forklarede, at de oplever at have en lav selvtillid, og at det var en medvirkende faktor til, at man ikke snakkede om styrker og om stolthed. Til spørgsmålet om, hvad der kunne være bedre i deres liv, svarede flere, at de gerne vil være mere stolte af sig selv og være mere selvsikre. I spørgeskemaet var der svar som de følgende til spørgsmålene om stolthed, og hvad man er god til:

*Unge mennesker her taler ikke om disse ting (stolthed) (pige, 14 år).
Du snakker ikke om, hvornår du føler dig stolt af dig selv, eller hvad*

*du er god til, da andre vil drille dig... men det er vigtigt (pige, 15 år).
Det ved jeg ikke... jeg er ikke særlig god til noget (dreng, 15 år).
Jeg kan godt lide at synge.. Jeg bliver ret glad, når folk siger, at jeg
har en god stemme (pige, 17 år).
Mange siger, at jeg er god til at spille håndbold (pige, 15 år).
Jeg er god til at tegne (dreng, 14 år).*

I interviewene blev der reflekteret over spørgsmålet: Hvornår oplever du – eller har du oplevet – at være stolt af dig selv? Svarene er her opdelt i temaer:

Særlige begivenheder og aktiviteter

*Da jeg blev konfirmeret. Når jeg er i klubben. På arbejdet, når jeg
passer pengene. Når jeg rejser. Når jeg begynder at uddanne mig.
Når jeg sætter telt op. Når jeg vinder eller scorer i håndbold. Når jeg
skriver sange med vennerne. Under en studietur til Nuuk.*

Selvstændighed og ansvar

Når jeg passer mine nevøer og niecer. Når jeg stoler på mig selv.

Omsorg

*Når jeg passer min søsters børn. Når jeg får andre til at føle sig
glade. Når jeg får kys og kram. Når venner og familie er glade for
mig. Da jeg reddede en ven fra at drukne.*

Anerkendelse af faglig præstation og andet

*Da jeg fik min karakter i kalaallisut (grønlandsk). Når jeg arbejder
i børnehaven, og de voksne siger, at jeg gør det godt. Når jeg lærer
noget i skolen. Når jeg får at vide, at jeg er god til håndbold og er en
glad person. Når jeg klarer mig godt i matematik og fysik. Når nogen
siger, at jeg har en god stemme. Da vi lavede en opgave og jeg fik 12.
Når nogen siger, at jeg er god til noget. Da jeg fik en høj karakter
i engelsk. Når mine forældre spørger mig om noget.*

Selvom det er svært at tale om ressourcer og det at være stolt af sig selv, bliver det alligevel beskrevet, at man er stolt (1) hvis andre udviser anerkendelse af ens præstation, (2) hvis man kan klare sig selv væk fra forældrene, (3) når man bliver givet et ansvar, (4) når man viser omsorg for andre og får andre til at føle sig glade, (5) når man bidrager til fælles mål, f.eks. skriver sange eller scorer i håndbold, (6) når man bliver spurgt til råds, og (7) når man opnår gode resultater.

3.3 Drømme og ønsker for fremtiden

De unge blev spurgt om deres ønsker og drømme for fremtiden. I undersøgelsen betød dette et skift fra et fokus på de unges styrker, ressourcer og trivsel, til en overvejelse over, hvordan der kan skabes rum og mulighed for flere af de oplevelser, der netop giver styrke og trivsel. En pige (15 år) beskrev følgende scenario for fremtiden:

Når jeg engang har været ude og rejse i verden og vender tilbage, så er græsset blevet grønnere i Paamiut, byen er bedre, folk er flinkere, alle har været til AA [Anonyme Alkoholikere], ingen drikker længere og alkohol er ulovligt. Byen er renere, der er ingen containerplads, og intet politi. Der er flere muligheder, en bedre fremtid, og mulighed for at få en uddannelse her i byen.

Mange af de unges drømme var knyttet til deres nuværende situation, og hvordan den kan udvikles. På spørgsmålet, hvad drømmer du om? – blev der svaret, at:

Have et godt og lykkeligt liv. Være god til noget. Have styr på tingene. Spille håndbold. Stifte familie. Spille golf og svømme. Få kørekort og lejlighed. Paamiut bliver en bedre by at bo i. Være lidt rig og få børn. Nogen er stolt af mig. Lære mere. Opleve kærlighed. Være organiseret. Rejse rundt i verden. Komme på håndboldlandsholdet. Være en bedre person. Få en kæreste.

De unge drømmer således om at (1) være lykkelige, (2) være gode til noget, (3) kunne organisere, (4) være aktive, (5) have familie selv, (6) nogen er stolt af én, og (7) føle sig elsket.

Mange af de unge i Paamiut ser det som meget vigtigt at få en uddannelse. Flere har planer om at tage på GU, ATI eller ATX, på højskole i Qaqortoq og nogle vil på politiskolen. Andre vil finde arbejde som butiksassistent, frisør eller mekaniker, og nogle ønsker at blive sanger, skuespiller eller læge:

Man skal have en uddannelse for at leve et godt liv! Du kan ikke have et godt liv uden. Med en uddannelse kan du rejse verden rundt med din familie. Jeg ønsker at rejse til Thailand for at lære sproget og for at spise på deres måde (pige, 15 år).

De unge har mange drømme og gode idéer til udviklingen af Paamiut. Følgende er de mest hyppige:

Flere sports- og fritidsaktiviteter. En svømmehal, bowlingbane, skateboardrampe, fitness center, snowboard-lift, basketball-, vol-

leyball- og golfbane. Flere sportskonsulenter og trænere. Flere udendørsaktiviteter, såsom vandreture. Udendørs og indendørs musikfaciliteter, herunder nemmere adgang til musikinstrumenter og musiklærere. Ungdomscenter, biograf og diskotek, en større og endnu bedre ungdomsklub. Shopping center, springvand, en renere by, fornyelse af parken og nye bygninger. Flere muligheder for uddannelse i Paamiut. Flere og bedre arbejdspladser. Forbedring af skolen, herunder færre vikarer, flere uddannede lærere, lærerne skal komme til undervisningen oftere, ingen lærere som drikker, nyere bøger og bedre faciliteter. Rådgivning for hash- og alkoholmisbrugere, familierapi, ung til ung-rådgivning og et kvindeceter.

Ifølge de unge vil (1) flere aktivitetsmuligheder, (2) byfornyelse, (3) sundhedsfremme og rådgivning, (4) en bedre skole og (5) bedre uddannelses- og arbejdsmuligheder medvirke til at forbedre trivslen for de unge og i byen generelt:

Hvis der var flere ting at lave i Paamiut, ville folk ikke have så mange problemer med at drikke derhjemme ... folk ville gå ud mere og have det sjovt sammen (pige, 15 år).

3.4 Øget trivsel

Besvarelser af spørgeskemaerne om familieforhold viste, at kun 33 % placerede deres svar på spørgsmålet om, hvordan deres forhold til deres familie er, i kategorierne ok, fantastisk eller sjovt. 12,5 % mener ikke, at de har et godt forhold til deres familie, og 10 % angiver, at de slet ikke kommunikerer med familien. Resten har undladt at svare.

Relationer til jævnaldrende beskrives mere positivt, da 46 % af de adspurgte angiver, at forholdet til jævnaldrende er i kategorierne godt, sjovt, fantastisk eller ok, mens 12 % synes, det er dårligt. 29 % ved ikke eller har undladt at svare.

Til spørgsmålet, ”har du en eller flere voksne, som du kan stole på”, svarede 21 %, at de stoler på familiemedlemmer, venner og/eller lærere, 8 % ved ikke, og 8 % har ikke nogen voksen, som de stoler på. Dette viser, at en del af de unge ikke oplever at have en voksen i deres liv, som de har tillid til. Dette skal ses i sammenhæng med, at de unge såvel i spørgeskema som i interview giver udtryk for, at de opfatter det som vigtigt at have et godt socialt netværk i form af gode familieforhold og venskaber.

I svarene til spørgsmålet, hvad kan forbedres i dit liv, nævnte 21 % procent dårlige sociale relationer, der skulle være bedre. Specifikke svar omhandlede ønsker om øget respekt fra voksne, mere disciplin, mere åbenhed, bedre kommunikation, mere tillid, bedre venskaber, og at der ikke skulle

være mobning. Flere af de unge fremhævede, at forældre bør involvere sig mere i deres børns hverdag, da mange er overladt til sig selv.

Hvis forældrene passede bedre på deres børn, ville Paamiut være en bedre by at bo i. Nogle af dem aner ikke, hvad deres børn går og laver. De unge går rundt og ødelægger alt, fordi der ikke er noget at lave, og de drikker og ryger hash. Forældrene skulle have hjælp fra en psykolog. Forældrene passer ikke på deres børn, som drikker og ryger hash og ødelægger ting. Jeg siger til dem, at det ikke er sundt at gøre det, men de ligeglade. De gør det bare (pige, 15 år).

Et godt liv er, når familien går til familierådgivning, og når familien er mere åben overfor hinanden og spiser middag sammen oftere (pige, 15 år).

De unge blev i interviewene spurgt om, hvad de mener, der kan være med til at forbedre sociale relationer til henholdsvis klassekammerater og familie. De svarede, at forholdet til klassekammerater kan forbedres ved, at:

Være mere åbne overfor hinanden. Have tillid til hinanden. Have en stærkere følelse af samhørighed. Have mere kommunikation. Hjælpe hinanden.

Vedrørende forbedring af familieforhold svarede de i interviewene, at det kan ske ved, at man:

Viser mere gensidig respekt. Har mere kommunikation indbyrdes. Viser mere åbenhed. Fremmer en stærkere følelse af samhørighed. Lytter mere til forældrene. Ikke lyver for hinanden. Viser mere tillid.

I spørgeskemaundersøgelsen undlod 26 % at svare på, hvordan familieforhold kan forbedres, og 43 % svarede ved ikke. Om forholdet til klassekammerater svarede 49 % ved ikke til spørgsmålet om, hvordan forholdene kan forbedres, eller de undlod at svare. Blandt de øvrige svar blev der givet følgende bud på, hvordan forbedringer kan ske:

Der skal være mere sammenhold mellem folk i Paamiut – det mangler (pige, 16 år).

Folk kunne være mere åbne og hilse på hinanden, når man mødes på gaden. Ligesom jeg gør! (ung mand, 24 år).

Hvis man snakkede mere sammen, og hvis man holdt mere sammen, ville alting blive bedre (pige, 17 år).

Kommunikation kan øges ved at gøre det mere acceptabelt at tale åbent om problemer (pige, 16 år).

Det er vigtigst, at familien har et bedre forhold til hinanden. Dette sker, når familien kommunikerer med hinanden (pige, 15 år).

Det er vigtigt, at man kan tale sammen om problemerne. Det gør vi ikke hjemme hos mig (pige, 15 år).

I min familie taler vi om alt, så problemerne bliver løst, og tingene bliver bedre (pige, 14 år).

Interview og spørgeskemaer viser, at de unge ser en forbedring af sociale relationer og en øget oplevelse af samhørighed og øget kommunikation som væsentlige betingelser for at øge unges trivsel i Paamiut. Ved samhørighed forstår de unge, at man holder sammen, og at man ikke udelukkes af fællesskabet. Kommunikation defineres af de unge som det at tale med hinanden, hvilket – siger de – indbefatter tillid, respekt og at være åbne over for hinanden.

Mere trivsel hænger således ifølge de unge sammen med (1) mere åbenhed, (2) større indbyrdes tillid, (3) mere kommunikation, (4) mere hjælp-somhed over for hinanden, (5) mere respekt, og (6) ikke lyve for hinanden, dvs. tale sandt.

3.5 Deltagelse

Som baggrund for PYV var et ønske om viden om, hvordan de unge i Paamiut kan blive mere integrerede i samfundet og deltage aktivt i udviklingen af lokalsamfundet. Det betød, at vi sammen med de unge undersøgte betydningen af deltagelse. Vi spurgte til, i hvor høj grad de unge oplever, at de har en stemme, og at de bliver hørt. For at forankre denne refleksion i de unges oplevelser og forståelse reflekterede vi sammen over deres forståelse af deltagelse, medbestemmelse og indflydelse og over, hvordan deres deltagelse i samfundet kan øges.

At definere og beskrive, hvad deltagelse betyder – og hvordan det sker i praksis – var ganske udfordrende for mange af de unge. Flere af dem fortalte, at de ikke rigtig ved, hvad det betyder at deltage aktivt, og at de syntes at de mangler erfaringer med det.

Deltagelse er, når man tager del i noget... (pige, 15 år).

Det ved jeg ikke... det har ikke tænkt over før (dreng, 14 år).

Om det er vigtigt... ja, det er det... men jeg ved ikke hvorfor (pige, 15 år).

De unge – samt de voksne, der indgik i undersøgelsen – forklarede de unges manglende deltagelse i lokalsamfundets udvikling ved manglende selvtillid. Flere uddybede, at dette bunder i opdragelse og sociale normer, hvor man hverken bliver opfordret til at gøre noget selv eller at have sin egen mening. Også frygt for social udstødelse blev nævnt som en medvirkende årsag til, at

de unge ikke deltager i fællesskabet. Mange unge forklarede, at nyankomne i Paamiut er særligt udsatte for at blive socialt udstødte. Derudover tilkendegiver flere unge, at de ikke tidligere har haft erfaring med at organisere aktiviteter i Paamiut, og at de mangler viden og færdigheder i, hvordan man kan deltage aktivt og organisere aktiviteter.

Det er svært, for vi ikke har nogen at gå til. Der er mange unge, der ønsker at gøre noget – men den stopper der. Vi ved ikke hvordan (pige, 17 år).

Da jeg var barn, var jeg ikke i stand til at gøre noget selv. Min mor lod mig ikke gøre noget. Jeg blev aldrig opfordret til at gøre noget selvstændigt eller snakke med andre (pige, 21 år).

Det er skræmmende at sige sin mening. Jeg synes, at det er for pinligt (dreng, 15 år).

Ingen vil lytte til, hvad jeg har at sige (dreng, 14 år).

Halvdelen af de adspurgte kunne ikke svare på et spørgsmål om, hvordan de kan bidrage til realiseringen af de foreslåede aktiviteter og forandringer, der er nævnt ovenfor, og de resterende svar var ganske vage. Til spørgsmålet om, hvordan de unge kan medvirke til at gøre Paamiut til en bedre by, svarede 72 % ved ikke eller undlod at svare, men der var også nogle, der gav udtryk for ideer til at være med til implementeringen af de foreslåede aktiviteter.

Selvom de unge har svært ved at beskrive, hvordan de selv kan bidrage til at virkeliggøre aktiviteterne for at gøre byen til et bedre sted at bo, havde de dog mange gode idéer til, hvad der skal til for, at dette kan lade sig gøre. Følgende faktorer fremhæver de unge som medvirkende til at kunne fremme deres deltagelse i den fortsatte udvikling af Paamiut:

God ledelse. Støtte og opbakning fra voksne. Opsamling af erfaringer fra tidligere ungdomsprojekter. Mulighed for spændende projekter. Reel opfølgning på iværksatte projekter.

De unge foreslår, at når der bliver organiseret et spændende og relevant arrangement, som f.eks. en stor udendørs koncert, øger det de unges interesse for selv at deltage og stå for arrangementer. De unge vil kunne føle sig inspirerede af erfaringer fra tidligere vellykkede arrangementer arrangeret af unge. Ifølge de unge er et andet vigtigt aspekt i forhold til deltagelse i lokalsamfundet, at der bliver fulgt op på allerede opstartede ungdomsprojekter. Opfølgning på opstartede ungdomsprojekter er med til at inspirere og øge motivationen blandt unge og formidle et budskab om, at man kan opnå reel indflydelse i samfundet, hvis man har interesse og lyst. Ledelse, kommunikation, organisering og samarbejde er vigtige aspekter i denne sammenhæng. Mange af de unge efterspørger også mere støtte fra voksne og inspirerende ledere:

Vi har brug for en Barack Obama i Paamiut, og sportstrænere!
(dreng, 16 år).

Deltagelse kan øges ved at deltage i ting og lære – unge mennesker kan lære af hinanden (dreng, 17 år).

De unge kan også selv gøre noget. Voksne skal ikke tro, at vi er sløve. Jeg tror, de tænker, at vi ikke kan gøre en skid! (pige, 15 år).

De unge – og voksne – gav følgende forklaringer på, at de unge ikke har deltaget aktivt i lokalsamfundets udvikling: (1) unge mangler erfaring med at have en åben dialog med voksne, (2) de fleste af de unge kommer fra en opvækst, hvor de voksne ikke lytter til barnet, (3) opdragelsen af børn foregår ikke på en måde, der støtter udviklingen af selvværd og fælles ansvar, (4) der er en trussel om social udstødelse af personer, der giver udtryk for holdninger, der er forskellige fra flertallets – og af personer, der er tilflyttere til byen, (5) de unge oplever, at der mangler synlig ledelse og initiativ blandt de voksne, (6) de unge oplever, at de ikke selv har de færdigheder, der skal til for at lave arrangementer, (7) de unge oplever, at initiativer og ideer ikke bliver gennemført, (8) de unge har en følelse af isolation, når de forsøger at gennemføre et initiativ, idet de ikke synes, at de får praktisk støtte fra de andre unge.

3.6 Dialog med lokalsamfundet

Idéen til et offentligt møde udsprang af en fælles refleksion omkring, hvad der skal til for at virkeliggøre de unges ideer. Det virkede oplagt at fortsætte undersøgelsen ud i lokalsamfundet ved at diskutere de foreløbige forskningsresultater med resten af borgerne i byen ved et møde, hvor de unge fik mulighed for at præsentere deres visioner for Paamiut og deres ideer til initiativer og aktiviteter. Fællesmødet blev planlagt sammen med de unge, og invitationer blev omdelt til alle i byen. De unge deltog i at skrive og omdele invitationen, og opfordrede deres venner til at deltage i mødet via en mobiltelefon sms-kæde. Personlige invitationer blev sendt til ungdoms- og sportsklubmedarbejdere, kommunalt ansatte og politiet.

Til mødet var der lige under 100 fremmødte. Forskningsassistenterne og andre unge præsenterede undersøgelsens foreløbige resultater. Tre piger optrådte under mødet med sange, som de selv har skrevet. Flere af de unge fortalte, at det var dejligt at se deres citater projekteret op på væggen. Ved afslutningen af mødet blev deltagerne inddelt i arbejdsgrupper, i henhold til hvert aktivitetsforslag. Her kunne de unge gå i dialog med de voksne og beslutningstagerne i Paamiut om deres idéer for Paamiut og drøfte muligheden for at samarbejde om at virkeliggøre deres idéer. Der var positiv feedback på de unges præsentationer og bred opbakning. En voksen sagde, *“Det er interessant at høre de unges syn på tingene for en gangs skyld.”*

Et udfald af mødet var, at lederne for de forskellige sportsforeninger udtrykte interesse i at involvere de unge mere i beslutningsprocesser og i planlægningen af arrangementer. Som beskrevet ovenfor mener de unge, at støtte fra voksne i samfundet, åben kommunikation og samarbejde er nødvendigt for at realisere deres ideer til byens udvikling. De unge sagde blandt andet under mødet:

Det følte virkelig stort at se vores citater oppe på den store skærm – at hele byen sidder og kigger og lytter til, hvad vi har at sige!
(pige, 15 år),

Det er mærkeligt at opleve, at det vi siger virkelig betyder noget, og folk lytter til os! (dreng, 18 år)

Deltagelse i forskningsprojektet har været min første mulighed for at have indflydelse i samfundet (pige, 15 år).

4. Diskussion

Hvis man sammenligner de unges refleksioner over de positive spørgsmål (trivsel, glæde, tryghed, stolthed og drømme for fremtiden), så ses det, at disse svar er meget overensstemmende og kan inddeles i følgende kategorier: social støtte og individ.

Den **sociale dimension** fylder mest i de unges beskrivelse. Den omfatter at: være sammen med andre (samhørighed), især venner og familie; få anerkendelse; blive spurgt til råds; vise omsorg for andre; blive vist omsorg og kærlighed; nogen gerne vil være venner med én; ønske at stifte familie/have en kæreste; nogen er stolt af én; og at føle sig elsket. Den sociale dimension er meget tydelig i de unges beskrivelse og i de barrierer, de beskriver for deltagelse i lokalsamfundets udvikling, er også hovedsageligt placeret i denne dimension. Også manglen på færdigheder i at arrangere events eller aktiviteter ses som fælles snarere end som en individuel mangel.

Den **individuelle dimension** omfatter at: stole på sig selv, dvs. at have selvtillid; være god til noget og at være stolt af præstationer; kunne organisere; være lykkelig; klare sig selv; være aktiv ved at være i gang med engagerende aktiviteter; være glad; have det sjovt; og at være sund og aktiv.

Yderligere er uddannelse en dimension for sig selv, der ikke relateres til at arbejde, men til at have et godt liv.

Da de unge reflekterer over, hvad der skal til for at øge trivslen, er deres fokus klart på den sociale dimension, selvom denne relateres til en række aktivitetsområder (sport, skole, musik). Øget trivsel ser de som sammenhængende med: (1) mere åbenhed, (2) større indbyrdes tillid, (3) mere kommunikation, (4) mere hjælpsomhed, (5) mere gensidig respekt, og (6) at man er ærlig.

Den individuelle dimension er hovedsageligt indlejret i den sociale dimension, men har dog også sin egen betydning, hvilket kommer frem i det at stole på sig selv og kunne klare sig selv. På denne baggrund kan vi opstille en tabel, der viser, hvorledes trivsel og barrierer for deltagelse adresserer de samme områder inden for det sociale. Selvtillid er et begreb, som de unge taler meget om. Selvom der er placeret det i den individuelle dimension, kan de unges forklaringer på manglen på selvtillid findes i den sociale dimension, nemlig i familiens kommunikation i opvæksten, samt mangel på støtte, samt omsorgssvigt.

Tabel 1.

Trivsel	Barrierer for deltagelse	Forslag/ønsker
Være sammen med andre (samhørighed)	De unge oplever en mangel på synlig ledelse og støtte blandt de voksne; Mobning; Mangel på aktiviteter, som giver mulighed for at være sammen; De unge oplever at de andre unge ikke bakker dem op i initiativer	Bedre og mere kommunikation
Få anerkendelse	En opvækst, hvor der ikke bliver lyttet til barnet	Større indbyrdes tillid – også til børn og unge
Blive spurgt til råds	Manglende erfaring med åben dialog med voksne	Mere åbenhed
Vise omsorg for andre og at blive vist omsorg	Der er en trussel om social udstødelse	Mere gensidig respekt; Øget omsorg og interesse fra forældre
Selvtillid	Opdragelsen fremmer ikke selvtillid hos barnet; De unge mangler færdigheder i at gennemføre arrangementer	Større indbyrdes tillid samt mere hjælpsomhed og anerkendelse
Sundhed	Manglende aktiviteter; manglende rådgivning	Flere muligheder
Aktivitet; lave noget sjovt	Manglende muligheder og manglende ledelse	Flere muligheder for aktiviteter og bedre ledelse

Denne tabel viser de sammenhænge, der træder frem i de unges beskrivelser – og viser dermed helt klart, hvor det er, de unge ser mulighederne for forbedringer i deres trivsel og for deres grad af deltagelse i lokalsamfundet – nemlig i den sociale dimension.

Det skal bemærkes, at nogle af de aspekter, som de unge nævner som særligt gode ved at bo i Paamiut – at man er tryk, ærlig og åben – også er

det, som man ønsker mere af. Trivsel beskrives som tæt knyttet til den sociale dimension, idet mange fremhæver gode familierelationer og venskaber som en styrke. Andre undersøgelser af unge i Kalaallit Nunaat har fundet en tilsvarende sammenhæng mellem trivsel og gode sociale relationer og kommunikation (bl.a. Kral, 2003; Kral & Ildout, 2006; Dahl-Petersen, Pedersen & Bjerregaard 2006; Christensen, Kristensen & Baviskar, 2008). Der er meget forskning, som understøtter betydningen af gode sociale netværk for trivsel (Acheson, 1998; Myers, 2000; Cohen og Willis, 1985; Kessler & McLeod, 1985; Munroe & Steiner, 1986; House, Umberson og Landis, 1988; Cohen, Gottlieb & Underwood, 2001). De unge oplever mangel på selvtillid og frygten for social isolation som forhindringer for deres aktive deltagelse i lokalsamfundets udvikling. Dette er i overensstemmelse med den tidligere nævnte teori om, at man ikke taler åbent om problemer i inuitsamfund (Kirmayer et al. 1994) – men med en klar indlejring i de sociale faktorer, som de unge ser som forklaringer på denne tilbageholdenhed (manglende synlig ledelse og initiativer og manglende opfølgning på initiativer). De ser mangel på selvtillid som en klar begrænsning. Dette understøttes af forskning beskrevet af Mustard & McCain (2000), der viser, at mangel på deltagelse kan føre til en følelse af fremmedgørelse og tavshed.

Ifølge de unge vil flere aktivitetsmuligheder i byen medvirke til at forbedre trivslen. Pedersen, Dahl-Petersen og Bjerregaard (2007) fandt en sammenhæng mellem deltagelse i fritidsaktiviteter for unges trivsel i Kalaallit Nunaat, især aktiviteter med et klart socialt aspekt, og Dahl-Pedersen et al. (2006) fandt i deres undersøgelse af god trivsel, at det fysiske aspekt af fritidsaktiviteter er særligt vigtigt. Der er bred anerkendelse af den afgørende betydning, som fritidsaktiviteter kan have for unge med hensyn til at fremme social integration og fremme udvikling (World Youth Report, 2005). Artikel 31 i FN Konventionen om Barnets Rettigheder, anerkender barnets ret til hvile og fritid, til at lege og dyrke fritidsinteresser, som er passende for barnets alder, og til frit at deltage i det kulturelle og kunstneriske liv. Vigtigheden af at stille fritidsaktiviteter, herunder spil, sport, kulturelle arrangementer og underholdning frit til rådighed for unge, fremhæves af FNs World Programme of Action for Youth (WPAY), som er FNs globale retningslinjer for ungdomspolitik.

Vedrørende selve forskningsprocessen så skabte den en forandring ved at stille spørgsmål til og sætte mere fokus på de unges styrker og kompetencer. Flere af de unge fortalte, at det skabte mulighed for en refleksionsproces, som var med til at øge en følelse af mere selvtillid, idet de opdagede, at de faktisk kan fortælle om deres styrker og om noget, de er stolte af. Også ved at reflektere sammen over ønsker og drømme åbnedes der for en dialog om muligheder frem for begrænsninger, hvilket, fortalte nogle af de unge, gav mod på at engagere sig mere i at forme fremtiden, som de ønskede, at den skulle blive.

Endvidere var der en stor interesse for PYV fra mediernes side, herunder KN Radio, hvor blandt andre forskningsassistent Thomas Petersen blev in-

tervietet om projektet. På denne måde bidrog forskningen til at skabe mere rum, for de unges stemme.

5. Konklusion

PYV-undersøgelsen har vist, at de unge forbinder trivsel med en oplevelse af glæde, og at især sports- og fritidsaktiviteter, samt sociale relationer og samhørighed, er centrale for de unges oplevelse af glæde og trivsel i Paamiut. Det gælder både i deres beskrivelser af, hvornår og hvordan de oplever trivsel, og også i deres forslag til, hvordan deres trivsel kan øges. Mange af de unge oplever glæde, når familien trives, og de har mange gode ideer til, hvordan deres familieforhold kan forbedres, bl.a. ved at forældrene involverer sig mere i deres børns liv, samt gennem mere tillid, kommunikation og åbenhed i familien.

Fritids- og sportsaktiviteter fremhæves også som centrale af de unge, når de diskuterer deres egne styrker, og hvornår de føler sig stolte af sig selv. Deltagelse af de unge i Paamiuts sociale og kulturelle liv er vigtigt for at øge social integration af de unge i byen. De unge udtrykker selv, at de har begrænsede erfaringer med og viden om, hvordan de kan deltage. De fremfører samtidig en række gode forslag til, hvordan deres deltagelse i byen kan fremmes, bl.a. gennem bedre ledelse, støtte og opbakning fra voksne, opsamling og opfølgning på tidligere ungdomsprojekter og mulighed for at indgå aktivt i projekter.

Et væsentligt aspekt for de unge ved at deltage i PYV-forskningsprojektet var muligheden for at reflektere over deres liv, fællesskab, styrker, fremtid og drømme, samt deres trivsel og deltagelse. Under interviews, og mens de unge udfyldte spørgeskemaer, gav mange af dem udtryk for, at de ikke tidligere havde overvejet mange af de spørgsmål, der blev stillet. Ved at deltage i projektet blev de unge mere opmærksomme på deres egne og samfundets styrker, og hvorledes deres trivsel kan øges. Flere voksne i Paamiut understøtter dette og fortæller, at projektet har medvirket til at synliggøre betydningen af at øge de unges generelle deltagelse i byens udvikling.

6. Afslutning

Siden PYV-projektets opstart i marts 2009 er der sket en væsentlig udvikling i de unges situation i Paamiut. Nogle af de unges idéer til konkrete tiltag og aktiviteter i Paamiut er blevet videreført og virkeliggjort på lokalplan. Der har bl.a. været idrætskonsulenter på besøg i ungdomsklubben, hvilket var et højt prioriteret ønske fra de unge. I december 2009 blev der oprettet et børne- og ungeråd, med syv unge i styregruppen. Med mottoet 'Yes we can' arbejder de for at forbedre børn og unges aktivitetsmuligheder. Deres planer er bl.a. at arrangere et møde, hvor unge kan bidrage med idéer til aktiviteter

i byens ungdomsklub Kalaaleq, at oprette en filmklub, og at der udbydes faste aktiviteter for unge i byens forsamlingshus. Børne- og ungerådets vision handler om mere indflydelse, synlighed og inklusion. Rådet håber på længere sigt at indgå i dialog med politikerne, samt at blive medlem af internationale ungdomsorganisationer. De unge i Paamiut har mange gode ideer, og det er vigtigt, at deres stemmer bliver hørt, så alle aktivt kan tage del i at realisere deres visioner for eget liv og for Paamiut.

LITTERATUR

- ACHESON, D. (CHAIRMAN) (1998). *Independent inquiry into inequalities in health report*. London: The Stationary Office.
- AMATO, P.R. (1994). Father-child relations, mother-child relations, and offspring psychological well-being in early adulthood. *Journal of Marriage and the Family*, 56, 1031-1042.
- AMODEO, M. & COLLINS, M. E. (2007). Using a Positive Youth Development Approach in Addressing Problem-Oriented Youth. *Families in Society*, 88, (1), 75-85.
- ARCTIC COUNCIL (2005). Analysis of arctic children and youth health indicators. Produced for the Arctic Council Sustainable Development Working Group. Future of Children and Youth of the Arctic Initiative, Report of the Health Programme. Extracted online, 01.05.09: <http://portal.sdwg.org/media.php?mid=13>
- BARRETT, F. J., COOPERRIDER J. L. & FRY, R. E. (2005). Bridging every mind into the game to realize the positive revolution in strategy: The appreciative Inquiry summit. In W. J Rothwell & R. Sullivan (Eds). *Practicing organization development*. 2nd ed, pp. 510-538. San Fransisco: Pfeiffer.
- BEN-ZUR, H. (2003). Happy adolescents: The link between subjective well-being, internal resources, and parental factors. *Journal of Youth and Adolescence*, 32, 67-79.
- BERLINER, P. (2007 a). Politisk Psykologi. *Psyke & Logos*. 28(1), 602-620
- BERLINER, P. (2007 b). Psykologi. I T. Brudholm & M. Mennecke, (red.) *Efter Folke- drab. En flerfaglig undervisningsbog*. København: Dansk Institut for Internationale Studier.
- BERLINER, P. (2006). Demokrati og psykologi. *Psyke og Logos*, 27(1), 5-30.
- BERLINER, P. & LARSEN, L. N. (2010, a – in print). Reconstructing a shared sense of mothering through community mobilisation – Paamiut Asasara.
- BERLINER, P. & LARSEN, L. N. (2010 – in print). ”Man er mere fri” – Community psykologiske programmer for psykosocial trivsel. *Uden For Nummer*.
- BERLINER, P. & MIKKELSEN, E.N. (2006). Serving the Psychosocial Needs of Survivors of Torture and Organized Violence. In Gil Reyes & Jerry Jacobs (Eds.) *Handbook of Disaster Management*. New York Praeger Publishers.
- BERLINER, P., HAKESBERG, S., & REFBY, M.H. (2004). *At fare vild – sammen: Community psykologi i praksis*. København: Frydenlund Grafisk.
- BERLINER, P. & REFBY, M.H. (2004). Community Psykologis- en introduktion. I: P. Berliner (red), *Fælle skaber – en antologi om community psykologi*. København: Frydenlund Grafisk.
- BERLINER, P. & HOMMELGAARD, B. (1987). *Kulturforskelle og psykologi*, København: Dansk Psykologisk Forlag.
- BJERREGAARD, P. (2004). *Folkesundhed i Grønland*. INUSSUK, Arktisk forsknings- journal.
- BJERREGAARD, P., CURTIS, T. AND THE GREENLAND POPULATION STUDY (2002). Cultural change and mental health in Greenland: the association of child-

- hood conditions, language, and urbanization with mental health and suicidal thoughts among the Inuit of Greenland. *Social Science & Medicine*. Vol 54, (1). 33-48.
- CHRISTENSEN, E., KRISTENSEN, L.G. & BAVISKAR, S. (2008). *Børn i Grønland – en kortlægning af 0-14-årige børns og familiers trivsel*. København: SFI.
- COHEN, S. & WILLIS, T. (1985). Stress, social support, and the buffering hypothesis. *Psychological Bulletin*, 98 (2). 310-57.
- COHEN, S., GOTTLIEB, B.H. & UNDERWOOD, L.G. (2001). Social relationships and health: Challenges for measurement and intervention. *Advances in Mind-Body Medicine*, 17, 129-141.
- COOPERRIDER, D.L., SORENSEN, P.F., WHITNEY, D., & YAEGER, T.F. (2000). *Appreciative inquiry: Rethinking human organization toward a positive theory of change*. USA: Stipes Publishing.
- COOPERRIDER, D., WHITNEY, D. & STAVROS, J. (2003). *Appreciative Inquiry Handbook*. Bedford Heights, Ohio: Lakeshore.
- CURTIS, T., BØVING LARSEN, H., HELWEG-LARSEN, K., PEDERSEN, C. P., OLESEN, I., SØRENSEN, K., JØRGENSEN, N. E. BJERREGAARD, P. (2006). *Unges trivsel i Grønland*. Nuuk: Inussuk Arktisk Forskningsjournal.
- CURRIE, C., ROBERTS, C., MORGAN, A., SMITH, R., SETTERBULTE, W., & SAMTAL, O. (2004). *Young People's Health in a Context. Health Policy for Children and Adolescents*. Copenhagen: World Health Organization.
- DAHL-PETERSEN, I., PEDERSEN, C.P. & BJERREGAARD, P. (2006). *Notat om unge med god trivsel*. Nuuk: Paarisa & MIPI.
- DALL, M.O. & HANSEN, L. (2001). *Slip Anerkendelsen Løs*. København: Frydenlund.
- EISTRUP, J. & KAHLIG, W. (2007). Magtrelationen mellem børn og voksne. I W. Kahlig & N. Banerjee (red). *Børn og unge i Grønland – en antologi*. MIPI: Greenland.
- THE ESPAD REPORT (2003). Hibell, B., Andersson, B., Bjarnason, T., Ahlström, S., Balakireva, O., Kokkevi, A. Morgan, M. *Alcohol and Other Drug Use among students in 35 European Countries*. Stockholm: The Swedish Council for Information on Alcohol and Other Drugs (CAN). The Pempidou Group at the Council of Europe.
- HOUSE, J. S., UMBERSON, D. & LANDIS, K. (1988). Structures and processes of social support. *Annual Review of Sociology*. 14, 293-318.
- KEMMIS, S. & MCTAGGART, R. (2000). Participatory action research. In N. S. Denzin & Y. S. Lincoln (Eds.), *Handbook of Qualitative Research*, 2nd ed., p. 567-605. Thousand Oaks, CA: Sage.
- KESSLER, R.C. & MCLEOD, J.D. (1985). Social support and mental health in community samples. In S. Cohen & S. L. Syme (Eds). *Social support and health*, pp. 219-240. San Diego: Academic Press.
- KIRMAYER, L.J., HAYTON, B., MALUS, M., JIMENEZ, V., DUFOUR, R., QUESNEY C., TERNAR, Y. YU & T. FERRARA, N., (1994). Suicide in Canadian Aboriginal Populations: Emerging Trends in Research and intervention, Montreal, Culture & Mental health Research Unit, report no.1. Ottawa: Aboriginal Healing Foundation.
- KRAL, M.J. (2003). *Unikkaartuit: Meanings of Well-Being, Sadness, Suicide, and Change in Two Inuit Communities*. Final Report to the National Health Research and Development Programs, Health Canada (DRAFT for Nunavut Version).
- KRAL, M.J. & IDLOUT, L. (2006). Participatory anthropology in Nunavut. In P. Stern & M.L. Stevenson (Eds.), *Critical Inuit studies*. Lincoln: University of Nebraska Press.
- LEINEWEBER, M., BJERREGAARD, P., BAERVELDT, C. & VOESTERMANS, P. (2001). Suicide in a society in transition. *International Journal of Circumpolar Health*. 60, 280-287.
- LEINEWEBER, M., & ARENSMAN, E. (2003). Culture change and mental health: The epidemiology of suicide in Greenland. *Archives of Suicide Research*, 7, 41-50.
- LEWIS, O. (1963). *The children of Sanchez. Autobiography of a Mexican family* New York: Random House.

- LYNGE I. (2001). Psykiske lidelser i Grønland – før og nu. *Psyke & Logos*, 22(1), 11-16.
- LYNGE I. (2000). *Psykiske lidelser i det grønlandske samfund*. Aarhus: Psykiatrisk Hospital i Risskov.
- MATON, K. I. (2008). Empowering Community Settings: Agents of Individual Development, Community Betterment, and Positive Social Change. *American Journal of Community Psychology*, 41, 4-21.
- MIPI (2005). Årsberetning. Extracted online 01.05.09 from: http://mipi.nanoq.gl/Emner/a%20Om_MIPI/~media/99EF3514CF624092A4D49FEC66689027.aspx
- MIPI (2008). Kalaallit Nunaanni meeqqat inuusuttullu pillugit kisitsisitigut paasissutisat- Statistik om børn og unge i Grønland 2007-2008. Extracted online 01.03.09 from: <http://mipi.nanoq.gl/Emner/e%20Udgivelser/~media/5CABA62B655B42FF88FD EDAD6D5C1EA9.ashx>
- MYERS, D.G. (2000a). The funds, friends and faith of happy people. *American Psychologist*, 55 (1), 56-67.
- MYERS, D. (2000b). Hope and happiness. In J. E. Gillham (ed.), *The Science of Optimism and Hope*. pp. 323-336. Philadelphia: Templeton Foundation Press.
- MORIN, A. (2003) Dynamics and shifting perspectives, In: Building Capacity in Arctic Societies. In: Trudel, F. (ed). *Proceedings of the second International Ph.D. School for Studies of Arctic Societies (IPSSAS) seminar*. p. 243. Iquluit, Nunavut, Canada.
- MONROE, S.M. & STEINER, S.C. (1986). Social Support and Psychopathology: Interrelations with Preexisting Disorder, Stress, and Personality. *Journal of Abnormal Psychology*. Vol. 95, 1, 29-39.
- MUSTARD, F. & MCCAIN, M. (2000). Changing beliefs to change policy: The early years study. *Canadian Journal of Policy Research*, 1(2), 89-101.
- NICLASEN, B., LØNGAARD, K., LAURSEN, L. K., SCHNOHR, C. (2007). sundhed på toppen – Resultater fra Health Behaviour in School-aged Children (HBSC) undersøgelsen i Grønland i 2006. *Arktisk forskningsjournal*. INUSSUK, Grønlands hjemmestyre.
- PARK, N. (2004). Character Strengths and Positive Youth Development. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 591 (1), 40-54.
- PETERS, P.A. (2010). Causes and contributions to differences in life expectancy for Inuit Nunagat and Canada, 1994-2003. *International Journal of Circumpolar Health*. 68 (1), 38-49.
- PEDERSEN, C.P., DAHL-PETERSEN, I. & BJERREGAARD, P. (2007). *Notat om selvmordstanker og selvmordsforsøg blandt unge i Grønland*. MIPI and Paarisa.
- SCHNOHR, C., NIELSEN, S.L. & WULFF, S. (2007). *Børnefattigdom i Grønland – en statistisk analyse af indkomstdata for familier med børn. Børns levestandard i Grønland – del*. Nuuk: MIPI.
- SCHNOHR, C., PEDERSEN, J. M., ALCÓN, M.C.G. & NICLASEN, B. (2004). *Sundhed og helbred hos skolebørn i Grønland fra 1994 til 2002*. Inussuk, Arktisk Forskningsjournal.
- THORSLUND, J. (1992). *Ungdomsselvmord og moderniseringsproblemer blandt Inuit i Grønland*. København: SOCPOL.
- WEXLER, L.M (2006). Inupiat youth suicide and culture loss: Changing community conversations for prevention. *Social Science & Medicine*, Vol. 63, (11), 2938-2948.
- WHITNEY, D.K. & TROSTEN-BLOOM, A. (2003). *The power of appreciative inquiry*. San Francisco, A: Berrett-Koehler.
- WORLD PROGRAMME OF ACTION FOR YOUTH (WPAY), (A/RES/50/81). extracted online 14/04/09: <http://www.un.org/documents/ga/res/50/a50r081.htm>
- WORLD YOUTH REPORT (2005). Extracted online 14/04/09 from: <http://www.un.org/esa/socdev/unyin/wyr05.htm>
- WULFF, S. & NIELSEN, S.L. (2007). *FN's Børnekonvention og barnets ret til en tilstrækkelig levestandard. Børns levestandard i Grønland – del 3*. Nuuk: MIPI.